

Вступ. Особливе місце у забезпеченні державної інформаційної політики органами Національної поліції України посідають підрозділи організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (ОАЗОР). У нинішній формі вони існують відносно недавно, з'явившись на місці старих штабних підрозділів.

Підрозділи ОАЗОР діють на центральному (у складі апарату Національної поліції) та регіональному (у складі головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві) рівнях.

У складі апарату Національної поліції працює Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (ДООАЗОР). Його діяльність регламентується наказом Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України» № 126 від 27.11.2015 р. Відповідно до Положення ДООАЗОР забезпечує і здійснює у межах своєї компетенції функції Національної поліції України щодо координації, аналізу, планування, контролю та узгодження дій територіальних (міжрегіональних) органів, структурних (відокремлених) підрозділів поліції з реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності [1].

На рівні головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (надалі – УОАЗОР) утворені наказом МВС України № 39 від 22.01.2016. Цим же наказом затверджене Типове положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, яке регламентує діяльність УОАЗОР.

Відповідно до Типового положення УОАЗОР здійснюють координацію, аналіз, планування, контроль та узгодження діяльності структурних підрозділів апарату головного управління та відокремлених структурних підрозділів головного управління з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання у межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2]. Таким чином, роль ДООАЗОР та УОАЗОР багато в чому відповідає штабним підрозділам, які були однією з основних ланок у системі управління та органом міжгалузевого управління, завжди перебували у центрі організаційної діяльності як такої, оскільки саме на них були покладені збір, систематизація і комплексний аналіз інформації, необхідної для прийняття начальником управлінського рішення, забезпечення безперервного слідкування за оперативною обстановкою і розробки невідкладних заходів реагування на її зміну [3, с. 522].

Результати дослідження. Уточнення місця підрозділів ОАЗОР у системі органів поліції загалом та в контексті реалізації ними інформаційної політики потребує розкриття їхніх завдань та функцій.

Слід зауважити, що завдання та функції державного органу не є тотожними поняттями. У нормативно-правових актах, що регламентують діяльність того чи іншого органу, як правило, вони визначені окремими статтями або навіть розділами. Водночас маємо зауважити, що все ж деякі невизначеності у розумінні цих категорій існують. Наприклад, стаття 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [4] згідно з назвою, виходячи з правил юридичної техніки, має бути присвячена виключно завданням центральних органів виконавчої влади. При цьому частина 2 зазначеної статті визначає правила поділу центральних органів виконавчої влади залежно від функцій, що на нього покладені.

Сьогодні в юридичній науці переважає погляд, відповідно до якого функціями органів державної влади є основні напрями їхньої діяльності, в яких виявляється їхня сутність і призначення у державному механізмі. Кожний державний орган відповідно до своєї компетенції виконує властиві йому функції [5, с. 63]. Необхідно також розуміти, що функції органів державної влади та функції держави є пов'язаними між собою поняттями, оскільки основним призначенням органів державної влади є реалізація функцій держави. При цьому одна функція держави може одночасно реалізовуватись декількома органами державної влади, а функції конкретного органу державної влади можуть реалізовуватись виключно цим органом [6, с. 15–16].

Різниця, на нашу думку, між функціями та завданнями органів державної влади полягає у тому, що перші є засобом (інструментом) вирішення останніх. Завдання є безпосередньо передумовою формування функцій органу державної влади, змістом функціонування того чи іншого органу державної влади, а функції визначають напрями його діяльності. Окремо необхідно від-

значити, що для виконання одного завдання орган державної влади може вдаватися до реалізації низки функцій.

Відповідно до Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України до основних його завдань належать:

1) моніторинг оперативної обстановки в державі;
2) вивчення, аналіз і узагальнення результатів та ефективності поліцейської діяльності, виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;

3) підготовка для керівництва МВС, Національної поліції України, інших зацікавлених органів державної влади, громадськості, інформаційно-аналітичних та довідкових матеріалів із питань формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг, що мають комплексний характер та охоплюють кілька напрямів діяльності Національної поліції України;

4) організація реагування на заяви і повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події; діяльності чергових частин органів і підрозділів, апарату Національної поліції України за всіма напрямками роботи та здійснення відповідного контролю;

5) контроль та перевірка:

– стану реалізації законів України, актів Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, виконання актів МВС, Національної поліції України, організаційно-розпорядчих документів Національної поліції України, контроль за виконанням яких покладено на ДООЗОР;

– повноти і достовірності ведення в органах і підрозділах Національної поліції України єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, порядку їх приймання, повноти обліку;

6) координація та методичне забезпечення організації і проведення заходів з мобілізаційної підготовки, територіальної оборони та цивільного захисту в Національній поліції України, зокрема в особливий період [1].

ДООЗОР виконують такі завдання:

– моніторинг оперативної обстановки на території обслуговування та організація реагування на її зміни;

– вивчення, аналіз і узагальнення результатів та ефективності поліцейської діяльності на території обслуговування, виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, організація ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;

– організація діяльності чергових частин підрозділів ГУ;

– здійснення організаційного та методичного забезпечення аналітичної роботи підрозділів ГУ, організація комплексного аналізу стану забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг на території обслуговування, аналіз відповідних результатів роботи підрозділів ГУ;

– здійснення контролю за виконанням підрозділами ГУ Конституції України та інших законів України, указів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів МВС, інших актів законодавства України;

– забезпечення у межах повноважень, передбачених законом, виконання завдань із мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, територіальної оборони, організації та проведення заходів щодо рятування людей, забезпечення їхньої безпеки, охорони майна в разі стихійного лиха, аварій, пожеж, катастроф та ліквідації їх наслідків (надалі – цивільний захист) у підрозділах ГУ, зокрема в особливий період, їх координація та методичне забезпечення;

– здійснення у підрозділах ГУ систематичного аналізу та перевірок стану обліково-реєстраційної дисципліни [2].

Водночас перелік завдань, визначених чинними нормативно-правовими актами, не повною мірою відповідає заявленому у ньому самому призначенню підрозділів ДООЗОР. Зокрема, слід наголосити на низці завдань, які було б доцільно додатково закріпити за ними. Передусім це стосується завдань ДООЗОР і ДООЗОР щодо планування роботи органів Національної поліції. Так, і Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Націо-

нальної поліції України, і Типове положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві вказують на планування як один із напрямів діяльності підрозділів ОАЗОР. При цьому пункт щодо планування діяльності взагалі відсутній у переліку завдань цих підрозділів. У зв'язку з цим пропонується доповнити перелік завдань ДООА-ЗОР пунктом «Поточне й перспективне планування, розроблення планів основних організаційних заходів Національної поліції, роботи апарату, нарад керівництва Національної поліції, службових відряджень тощо» а перелік завдань УОАЗОР – пунктом «Перспективне і поточне планування роботи ГУ та заходів щодо вдосконалення службової діяльності структурних підрозділів».

На ДООАЗОР покладаються такі функції:

1) здійснює збір, оцінку, аналіз інформації про криміногенну ситуацію в Україні, резонансні кримінальні правопорушення, порушення публічної безпеки і порядку, інші надзвичайні події та заходи реагування на них;

2) вивчає та аналізує причини й умови, які негативно впливають на ефективність діяльності поліції, розробляє заходи щодо вдосконалення її діяльності;

3) готує:

– оперативні зведення та інформаційні документи про кримінальні правопорушення, події та в установленому порядку здійснює обмін такою інформацією з іншими правоохоронними органами;

– комплексні аналітичні матеріали про стан оперативної обстановки в державі, проекти управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності поліції з протидії злочинності та зміцнення правопорядку;

4) узагальнює практику участі працівників поліції у виявленні та розкритті кримінальних правопорушень, ефективності роботи з підтримання публічної безпеки і порядку;

5) бере участь спільно зі структурними підрозділами апарату Національної поліції України у розробленні типових планів оперативно-профілактичних заходів та контролі за їх реалізацією, уносить керівництву Національної поліції України пропозиції щодо підвищення готовності поліції до дій в умовах загострення оперативної обстановки;

6) організовує і здійснює поточне й перспективне планування, розроблення планів основних організаційних заходів Національної поліції України, роботи колегії, нарад керівництва Національної поліції України тощо;

7) складає звіти про виконання запланованих заходів Національної поліції України та покладених на неї завдань, про усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення перевірок діяльності Національної поліції України;

8) аналізує ефективність ужитих органами і підрозділами поліції заходів з удосконалення управлінської діяльності;

9) організовує:

– роботу чергових частин органів і підрозділів, апарату Національної поліції України, організаційне та методичне забезпечення їхньої діяльності; своєчасне реагування на заяви і повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

– діяльність Оперативного штабу Національної поліції України та його робочого апарату з координації дій та управління силами і засобами поліції під час проведення масових заходів, державних свят, виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру;

11) організовує та проводить спільно зі структурними підрозділами Національної поліції України, навчальними закладами із специфічними умовами навчання та науково-дослідними установами МВС аналітичні, кримінологічні та інші наукові дослідження з актуальних питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності;

12) за дорученням керівництва Національної поліції України здійснює координацію оперативно-профілактичних заходів, які проводяться за ініціативою поліції у масштабах держави або окремого регіону;

13) організовує за участю структурних підрозділів апарату Національної поліції України комплексні виїзди до територіальних органів поліції для надання практичної допомоги в забезпеченні публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності;

14) здійснює перевірки і контроль за дотриманням установленного порядку ведення єдиного обліку в поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Аналізує

стан обліково-реєстраційної дисципліни органів і підрозділів, апарату Національної поліції України, вживає заходи щодо зміцнення, своєчасності виявлення негативних тенденцій та їх усунення;

15) організовує і здійснює перевірки стану реалізації органами і підрозділами, апаратом Національної поліції України законів України, актів Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, МВС, рішень колегії Національної поліції України, інших нормативно-правових та організаційно-розпорядчих документів. Із цією метою залучає в установленому порядку працівників структурних підрозділів апарату Національної поліції України, органів і підрозділів поліції, науковців та інших фахівців для проведення перевірки та вжиття необхідних заходів щодо усунення виявлених порушень;

16) уносить керівництву Національної поліції України пропозиції щодо підвищення ефективності реагування на заяви і повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

17) перевіряє органи і підрозділи поліції щодо стану дотримання конституційних прав громадян під час їх тримання у кімнатах для затриманих чергових частин;

18) забезпечує координацію органів і підрозділів поліції щодо здійснення електронного моніторингу за місцезнаходженням підозрюваних, обвинувачених, які в установленому законом порядку зобов'язані носити електронні засоби контролю;

19) спільно зі структурними підрозділами апарату Національної поліції України бере участь в організації, плануванні та контролі за діяльністю поліції щодо реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, а також участі в ліквідації їх наслідків;

20) аналізує і здійснює контроль за станом виконання нормативно-правових актів із питань мобілізаційної підготовки, територіальної оборони та цивільного захисту в системі Національної поліції України, здійснює перевірки стану мобілізаційної та бойової готовності поліції;

21) розробляє разом зі структурними підрозділами апарату Національної поліції України проекти законодавчих і нормативно-правових актів із питань правоохоронної діяльності, а також бере участь в опрацюванні проектів законодавчих та нормативно-правових актів, які надходять до Національної поліції України на погодження від органів влади;

22) здійснює у межах компетенції:

– опрацювання проектів документів організаційно-розпорядчого, нормативного характеру та з питань, що містять відомості, які становлять державну таємницю;

– безпосередній контроль за фактичним виконанням органами і підрозділами поліції актів і доручень органів державної влади та керівництва Національної поліції України. Готує інформацію керівництву Національної поліції України про стан виконавської дисципліни в органах і підрозділах, апараті Національної поліції України;

23) виявляє, вивчає, узагальнює й упроваджує у діяльність поліції передовий і позитивний досвід із питань управлінської діяльності. Бере участь в організації проведення наукових досліджень у цьому напрямі;

24) забезпечує формування та впровадження у діяльність поліції новітніх форм і методів роботи;

23) організовує і проводить відповідно до планів Національної поліції України та доручень керівництва Національної поліції України семінари, наради працівників УОАЗОР і підрозділів моніторингу та аналізу, а також заслуховує звіти їх керівників про проведenu роботу [1].

УОАЗОР з метою виконання поставлених перед ними завдань виконують такі функції.

1. Моніторинг оперативної обстановки та організація реагування на її зміни. Ця функція включає такі напрями діяльності:

1) збір, оцінка, аналіз інформації про криміногенну ситуацію на території обслуговування, кримінальні правопорушення, порушення публічної безпеки і порядку, інші надзвичайні події та заходи реагування, що вживаються підрозділами ГУ для усунення недоліків;

2) підготовка зведень про кримінальні правопорушення та інші, не пов'язані з ними, події, а також обмін інформацією стосовно них з іншими державними органами влади;

3) участь в організації діяльності оперативних штабів, робочих груп із координації дій та управління силами і засобами поліції під час проведення масових заходів, державних свят і надзвичайних подій;

4) участь у розробленні та контролі за реалізацією типових планів операцій спільно із заінтересованими підрозділами ГУ.

2. Аналітична робота і планування. До цієї функції належать такі напрями діяльності:

1) підготовка з урахуванням пропозицій і матеріалів підрозділів ГУ:

- комплексної оцінки криміногенної ситуації на території обслуговування за півріччя і рік;
- узагальнених матеріалів за підсумками роботи засідань колегії та нарад керівництва ГУ;
- аналітичних довідок про оперативну обстановку на території обслуговування і заходи, що вживаються підрозділами ГУ з метою зміцнення правопорядку;

2) організація і проведення спільно із підрозділами ГУ аналітичних та кримінологічних досліджень з актуальних питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності.

3. Організаційне забезпечення діяльності колегії і нарад керівництва ГУ. Здійснення цієї функції передбачає:

1) заслуховування звітів керівників підрозділів ГУ на засіданнях колегії та нарадах керівництва ГУ;

2) ведення протоколів засідань колегії та нарад керівництва ГУ.

4. Організація діяльності чергових частин ГУ (на території обслуговування) щодо:

- оперативного реагування на повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

- забезпечення електронного моніторингу за місцезнаходженням осіб, які в установленому законом порядку зобов'язані носити електронні засоби контролю;

- контролю за інформуванням структурними підрозділами ГУ центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб.

5. Організація і проведення відповідно до планів ГУ і доручень керівництва ГУ семінарів, нарад працівників підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, а також заслуховування звітів їх керівників про проведену ними роботу.

6. Інформування керівництва ГУ про стан виконання підрозділами ГУ покладених на них керівництвом завдань у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг.

7. Діяльність УОАЗОР з організаційно-методичного забезпечення стосується:

- надання організаційної, методичної допомоги у виконанні покладених на підрозділи ГУ завдань і функцій, удосконалення їхньої діяльності;

- організації роботи з вивчення і поширення підрозділами ГУ передових форм і методів роботи, здійснення контролю за їх упровадженням у практичну діяльність Національної поліції України.

8. Опрацювання в установленому порядку проектів актів з питань, які містять службову інформацію або відомості, що становлять державну таємницю.

9. Забезпечення мобілізаційної підготовки та готовності, заходів цивільного захисту, а саме:

- забезпечення організації планування і здійснення заходів цивільного захисту в підрозділах ГУ;
- здійснення перевірок стану мобілізаційної та бойової готовності в підрозділах ГУ [2].

Виходячи з перерахованих функцій та завдань, ключовим напрямом діяльності УОАЗОР у контексті інформаційної політики слід назвати інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів Національної поліції.

Так, В.М. Плішкін під аналітичною роботою в органах внутрішніх справ розуміє постійну дослідну діяльність (функцію процесу управління), що охоплює своїм змістом широкий комплекс організаційних заходів і методичних прийомів для вивчення і оцінки інформації про стан злочинності та громадського порядку, результати практичної діяльності органів щодо виконання поставлених перед ними завдань, а також про умови, в яких ці завдання виконуються, що забезпечує цілеспрямоване управління та оцінку ефективності управлінських впливів [7, с. 355].

У свою чергу, інформаційне забезпечення управління в органах внутрішніх справ є органічною єдністю роботи щодо визначення змісту, обсягів, якості інформації, необхідної для здійснення управління, а також заходів щодо раціональної організації процесів збирання, систематизації, накопичення та обробки цієї інформації шляхом застосування різноманітних методів, методик і технічних засобів [8, с. 271].

Висновки. Отже, інформаційно-аналітична робота в органах Національної поліції є однією із функцій процесу управління. Підрозділи ОАЗОР посідають провідне місце в інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності органів Національної поліції, про що свідчить значний перелік їхніх завдань і функцій у цій сфері.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що завдання і функції підрозділів ОАЗОР розподілені між центральним (представленим ДОАЗОР) та регіональним (представленим УОАЗОР) рівнями. Загалом функції і повноваження підрозділів ОАЗОР відповідають одне одному, однак у низці випадків потребують уточнення. Зокрема, це стосується уточнення завдання із планування

діяльності органів Національної поліції, яке є одним із ключових у контексті інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України : наказ Національної поліції України № 126 від 27.11.2015 р.
2. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві : наказ МВС України № 39 від 22.01.2016 р. // Офіційний вісник України. – 2016. – № 16. – Ст. 400.
3. Ковтун І.В. Інформаційно-аналітична діяльність штабів органів внутрішніх справ у сфері розслідування кримінальних правопорушень / І.В. Ковтун // Науковий вісник ДДУВС. – 2012. – № 3 (76). – С. 520–528.
4. Про центральні органи внутрішніх справ : Закон України № 3166-VI від 17.03.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 38. – Ст. 385.
5. Ярмиш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування : [підруч.] / О.Н. Ярмиш, В.О. Серьогін. – Х. : НУВС, 2002. – 656 с.
6. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : [монографія] / О.І. Безпалова. – Х. : Ніка Нова, 2014. – 544 с.
7. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ : [підруч.] / В.М. Плішкін ; за ред. Ю.Ф. Кравченка. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – 702 с.
8. Основи управління в органах внутрішніх справ : [навч. посіб.] / О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, В.М. Василенко та ін. – Х. : ХНУВС, 2011. – 591 с.

УДК 342.9

ПОПТАНИЧ Ю.М.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ, НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСНОВНІ ВИДИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ ТА ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

Статтю присвячено висвітленню нормативного регулювання правопорушень у фінансовій сфері, формулюванню, класифікації та короткій характеристиці їх основних видів.

Ключові слова: фінансова сфера, нормативне регулювання, правопорушення, законодавство, класифікація.

Статья посвящена освещению нормативного регулирования правонарушений в финансовой сфере, формулировке, классификации и краткой характеристике их основных видов.

Ключевые слова: финансовая сфера, нормативное регулирование, правонарушения, законодательство, классификация.

The article is devoted to coverage of regulatory violations in the financial sector, formulation, classification, and brief characterization of the main species.

Key words: financial sector, regulation, tort, legislation, classification.